

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

Iz poročila v banskem svetu

(Nadaljevanje)

Specialno šolstvo.

Zavod za slepe otroke v Kočevju ima poleg 17 obrtnih gojencev 28 ljudskošolskih učencev (14 dečkov in 14 deklic) ter poleg kateheta še 4 učiteljice. V gluhošolski v Ljubljani je 136 otrok (65 dečkov in 71 deklic) ter 18 učnih oseb, med temi 4 hospitanti. Deško vzgajališče na Selu v Ljubljani skrbi za 103 dečke, med temi: za 33 učencev ljudske šole; zavod vodi s priznanim vemo salezijanci, pouk pa oskrbuje 2 učitelja. Za tuberkulozne otroke je v Topolšici gozdna šola, ki jo obiskuje 8 otrok.

Za manj nadarjene otroke skrbita državni pomožni šoli v Ljubljani in Mariboru. V prvi je 151 otrok (79 dečkov in 72 deklic), v drugi pa 127 otrok (87 dečkov in 40 deklic). V obeh šolah je skupaj 23 oddelkov in 28 učnih moči. Poleg teg dveh zavodov je še 32 pomožnih oddelkov v rednih ljudskih šolah. Zaradi pomanjkanja strokovno usposobljenega učiteljstva pa polovica le-teh ne posluje, tako, da se pouk vrši dejansko le v 16 oddelkih z 256 otroki (159 dečki in 97 deklicami).

Število otrok, ki bi po uradnih podatkih oziroma po mnenju zadevnih komisij morali obiskovati specialne šole, je seveda znatno višje. Zdi se, da pomožni oddelki v posameznih ljudskih šolah ne dosegajo takih uspehov kot pomožni šoli, zato bi bilo treba čimprej izvesti misel, da se povečata sedaj obstoječi pomožni šoli ter oskrbita z vsem potrebnim in ureditu internatsko, podobno kot sta urejeni šoli za gluhošolske in slepe otroke. Razširitev tudi teh dveh zavodov je nujno potrebna.

Manjšinsko šolstvo.

Šolsko vprašanje narodnih manjšin je bilo pri nas urejeno v smislu določb mirovnih pogodb in zakona o varstvu manjšin z dne 19. junija 1920. in z ljudskošolskim zakonom iz leta 1929. Čl. 45. tega zakona določa, da se

v vsakem kraju, kjer prebivajo v znatni meri državljani drugega jezika, ustanove za njihove otroke posebni oddelki osnovne šole. V takem oddelku ne more biti manj kakor 25 učencev. Poučuje se v teh oddelkih v materinem jeziku učencev.

Veroučitelji pa poučujejo v vseh krajih, kjer so v šoli učenci narodnostno mešani, tudi v jeziku dotične manjšine.

Nadalje poučujejo v manjšinskih oddelkih tudi učitelji(ce), ki svobodno izpovedujejo svojo nemško ali madžarsko narodnost.

Kljub temu pa so bili v letošnjem letu v nemških listih pri nas in v zamejstvu objavljeni članki, naperjeni proti naši prosvetni upravi, češ da ne postopa po zakonu pri vpisovanju v nemške manjšinske oddelke. Poudariti je treba, da se vestno upoštevajo vsi tozadevni zakonski predpisi in ministrski odlok. Omenjeni manjšini pa nimata sami dovolj prirodnega prirastka, zato je v teh oddelkih vsako leto manj učencev.

Zato skušajo tako tudi sedaj neki krogi vplivati na narodno nezavedne starše, da prijavljajo svoje otroke, ki so slovenske narodnosti, za vpis v nemške manjšinske oddelke. Taki otroci pa morajo po veljavnih predpisih obiskovati pouk v oddelkih s slovenskim učnim jezikom. In ker ni več mogoče, da bi otroci slovenskih staršev polnili nemške oddelke, se pritožujejo.

Zaradi premajhnega števila učencev so bili ukinjeni v tekočem letu štiri nemški manjšinski oddelki, in sicer po en oddelk v Kočevju - mesto, Stari cerkvi, Stalcerjih in Planini pri Crnomlju. Iz istih razlogov so bili ukinjeni tudi 3 madžarski manjšinski oddelki, in sicer v Dobrovniku, Genterovcih in lendavskem in v Domanjševcih v murskosoboškem okraju. Skupno je bilo zaprtih 7 manjšinskih oddelkov.

(Dalje prih.)

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Okraj, v katerem zavzemajo pripravniki dve tretjini vsega učiteljstva

Kje neki je ta predel slovenske zemlje, ki je z mladim učiteljstvom tako obdarjen? Ne bo težko uganiti! Prav gotovo ne v bližini kakega mesta ali pa morda na Gorenjskem; tudi ne v bližini prometne žile, kjer se v senoci fabriških dimnikov skrivajo šolske stavbe. Ne. Daleč od vsega tega, tam ob mejni Sotli, v nekdanjem Urwaldu s središčem v Kozjem, kjer domuje naš mali kmet, kočar, poljski in gozdni delavec, sploh naša vaška bednota; tam, kjer celó govori v pomanjševalnici, kjer ne rečejo Bog, temveč Bogec, da bi tako že na zunaj poudarjali svojo skromnost. V tem okraju zavzemajo pripravniki veliko večino v učiteljskih vrstah.

Učiteljsko društvo v Kozjem je svoje zadnje zborovanje posvetilo tem pripravnikom, ki tvorijo nad dve tretjini članstva. Pripravnik tov. Kert je orisal v svojem referatu položaj pripravnikov in njihov odnos do organizacije, na osnovi česar se je razvila živahna diskusija, katere resume bi bil:

1. Položaj v šoli.

Na najvišje organiziranih šolah v okraju: Kozje ima 5 oddelkov, na katerih poučujejo 3 učitelji, od tega dva pripravnika; Pilštanj ima 5 oddelkov, na katerih poučuje 5 učnih moči, ki so vsi pripravniki; Dobje ima 6 oddelkov, na katerih poučuje 5 učnih moči in od tega 4 pripravniki; Podstreda ima 4 oddelke, na katerih poučujejo 3 učiteljice, ki so vse pripravnice. Tako bi lahko naštevali naprej do najnižje organiziranih šol in bi bila slika povsod enaka. Okraj ima 15 šol, na katerih poučuje 53 učiteljev in je od teh 33 pripravnikov. Klic in zahteva, da naj bodo pripravniki prvenstveno nameščeni na višje organiziranih šolah, da bi se ti uvajali v pedagoško prakso pod spretnim pedagoškim vodstvom, dobiva spričo gornjih dejstev plehko vsebino. Pripravnik je tu prepuščen samemu sebi, daleč od primerne pedagoškega vodstva in strokovne literature. K temu se pridružujejo še nenormalne šolske prilike v kraju. Socialna beda ima za posledico, da nimajo učenci najnujnejših šolskih potrebščin; težke terenske prilike (oddaljenost od šole in slabe ceste) ter nezadostna obleka povzročajo skrajno slab šolski obisk v zimskih mesecih, v poletnih pa zaposlitev pri poljskih delih, ker očete zapuščajo dom in gredo za zaslužkom. Tam preko Sotle, v banovini Hrvatski, je uveljavljena samo štiriletna šolska obveznost in ni redek primer, da pošiljajo naši starši 12 letne otroke tja preko v službo, da se tako izognejo osemletni šolske obveznosti. Vse to ustvarja skrajno težek položaj v razredu. V ta položaj je vržen pripravnik naravnost iz šolske klopi, ne da bi bil količkaj pripravljen na ovire in prepreke, ki se mu sedaj stavlja na pot pri normalnem šolskem delu. Razočaranja so nujna! Idealizem plahni! Po čegavi krivdi?

2. Materialni položaj pripravnika.

Vzel je pripravnik svinčnik in potegnil bilanco: narednik v vojaški službi, katehet, občinski tajnik in celo cerkovnik so v pogledu dohodkov precej na boljšem kot pa pripravnik, ki ga postavlja v gmotnem pogledu na stopnjo kmečkega hlapca. Upoštevajoč prilike, v katerih tu pripravnik živi, bodo ti zaključki točni. Navezan je izključno na svojo borno mesečno plačo. Tu ni ob obrtno in ne trgovsko nadaljevalnih šol kot so v večjih

krajih. Sploh ni možnosti za kakršen koli stranski zaslužek. Poleg tega je hrana, če se sploh dobi po vaseh, kakor vsi ostali trgovski artikli mnogo dražje, saj prevoz iz nad 30 km oddaljenega mesta vse to znatno podraži. In vendar oblikuje učitelj mladino, na katero se polaga toliko važnost. Iz vrst te mladine prihajajo visoki državni uradniki, župniki, uradniki in zdravniki, zato je spričo te zavesti rana tem hušja, ker se ne nudi za trdo in pošteno delo tudi pošteno plačilo. Bedno vegetiranje in borba za vsakodnevni obstoj ubija v pripravniku vse tisto, kar je predpogoj za dobrega vzgojitelja in pedagoga.

3. Odnos do organizacije.

Kljub vsemu temu je večina pripravnikov organizirana v sreskem učiteljskem društvu in se redno udeležuje društvenega življenja. Lanskoletni banovinski skupščini so stavili svoje predloge, v večini materialnega značaja, s pripombo, da v primeru, ako se njihovim težnjam ne ugodijo, izstopijo iz organizacije. Njihovim težnjam ni bilo ugodeno. Kljub temu niso izstopili iz organizacije, ker so se zavedali, da le tisti dobi, kdor se bori in da je borba le tedaj uspešna, če je povezava v enotno hotenje vseh, ki imajo skupne težnje in zahteve. Zavedali so se, da jim je organizacija potrebna. Vendar pa imajo do te organizacije svoje zahteve. V glavnem naj bi bile:

- a) za pripravnike je članarina v znesku 180 din letno prevelika žrtev in bo treba misliti na znižanje;
- b) organizacija naj povede odločno in uspešno borbo za redna napredovanja in zvišanje naših plač;
- c) aktivnim pripravnikom naj bodo odprta odborniška mesta v sreskem društvu in sekciji, da bodo pravočasno dobili vpogled v življenje in delo organizacije, ker je to najboljše šola za društvene člane;
- č) Na naše skupščine naj bi se pošiljali tudi pripravniki kot delegati, da bodo tam sorazmerno zastopane tudi težnje pripravnikov.

Take misli in težnje prihajajo iz vrst pripravnikov tistega dela slovenske zemlje, kjer so relativno najštevilnejši. M.

PRIJATELJEM STANU

V času mračne sivine, krivci smo narodne nadloge, kaj, če ob svitu jasnine menjali bi kdaj naše vloge?

Učitelj Nerad.

V Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in njeni podružnici v Mariboru dobite vse pisarniške potrebščine za šolo in dom; knjige za šolanje svojih otrok; učila za vse šole; knjige znanstvene in leposlovne vsebine zase, za odraslo mladino, otroke, prijatelje in znanice; merila in razne merilne instrumente za šolo in praktično uporabo; papir »Jasnit« za kopiranje načrtov in skic. — V tiskarni se izvršujejo vsa v to stroko spadajoča dela od najnavadnejšega pa vse do najbolj finega večbarvnega tiska. — V knjigovoznici se vežejo knjige, brošure in izdelujejo najfinejša in tudi preprosta knjigoveška dela.

Splošne vesti

OSEBNE DOKLADE DRŽAVNIH USLUBENECV IN UPOKOJENCEV

so odredene po draginjskem razredu, ki obsega gradbeni okoliš kraja, kjer je uslužbenec nastavljen ali kjer se upokojenec stalno nastani. Po § 13. gradbenega zakona se smatra za gradbeni okoliš območje, ki je z regulacijskim načrtom namenjeno za zazidavo in naseljevanje mesta ali trga. Po § 127. gradbenega zakona sme ban s pravilnikom predpisati, da veljajo poedina določila iz prvega dela gradbenega zakona tudi za posamezne vasi. Tako je kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani izdala pravilnik o gradbenih predpisih za sela, ki so v neposredni bližini mest in trgov, K. V., št. 3870/1, iz leta 1933. V tem pravilniku so naštetih kraji, za katere veljajo materialna določila I. dela gradbenega zakona, in sicer:

1. Vič, Zg. Šiška, St. Vid, Ježica, Moste, Dobrunje in Rudnik pri Ljubljani;
2. Gaberje, Lisce, Lava, Breg in Zavodna pri Celju;
3. Krčevina, Košaki, Pobrežje, Radvanje, Tezno, Studenci pri Mariboru;
4. Spodnji in Zgornji Breg ter Vičava pri Ptuj;
5. Zakot pri Brezicah;
6. Boštanj in Log pri Sevnici;
7. Dolga vas pri Dolnji Lendavi;
8. Mekinje pri Kamniku;
9. Stob, Studa in Vir pri Domžalah;
10. Prvrat, Blato in Pristava pri Konjicah;
11. Stražišče, Primskovo, Huje in Klanec pri Kranju;
12. Bistrica pri Trzinu;
13. Videm in Stara vas pri Krškem;
14. Gradec pri Litiji;
15. Gornji Logatec;
16. Gornja Bistrica pri Slov. Bistrici;
17. Stare Loke, Trata in Stari dvor pri Škofji Loki;
18. Kurja vas, Sava in naselje »Pod Možaklo« pri Jesenicah.

Leta 1938. je bil pravilnik razširjen še na Smartno pod Šmarno goro, Podgorico, Polje in vzhodni del upravne občine Dobrova (kraji: Kozarje, Vrhovce in območje Tržaške ceste).

S tem pravilnikom pa nikakor ni bilo odločeno, da spadajo naštetih kraji ali občine v I. ali II. draginjski razred po zakonu o uradnikih.

Od naštetih krajev spadajo v I. ali II. draginjski razred le tisti, ki so bili inkorporirani Ljubljani ali drugim občinam II. draginjskega razreda, in pa občine v okolici Maribora, ki so prešle po posebni odločbi kraljevske banske uprave dravske banovine v Ljubljani in po sklepu mestnega poglavarstva v Mariboru v ožji in širši gradbeni okoliš mesta Maribora. Vsi ostali naštetih kraji pa spadajo slej ko prej v III. draginjski razred, ker imajo svoj lasten gradbeni okoliš ali pa spadajo v gradbeni okoliš sosedne občine, ki ni sedež sreskega načelstva.

Državni upokojenci iz teh sel in občin naj tedaj ne vlagajo prošnji za priznanje osebne doklade po I. ali II. draginjskem razredu, ker finančna direkcija njihovim zahtevam ne more ustreči.

Dravska finančna direkcija v Ljubljani.

»GMR«

Pred prvo predstavo Gledališča mladega rodu v Mariboru.

Pred meseci smo poročali o gledališču za mladino, ki so ga osnovali mariborski pedagogi pod vodstvom prof. Emila Smaska (znanege kot avtorja »Travke« v »Našem rodu«). Društvo »Gledališče mladega rodu« pa ni samo mariborska zadeva, ampak hoče biti splošna, za razvoj slovenske mladine pomembna ustanova, ki naj vpliva na otroke, da bo sposoben dojemati in sprejemati dramske umetnine v gledališču za odrasle. Društvo »GMR« začena svoje delo z dramsko interpretacijo Levstikovega »Martina Krpana«. Ne s pravljico, ki je le za nižjo stopnjo, ampak z realistično igro, s klasičnim delom slovenske literature si utira svojo pot. Društvo ima namen uprizorjati umetnostno vredna dela in posredovati umetnostno vzgojo ter splošno vzgojno vplivati.

Organizacija je izvedena tako, da artistični odsek pripravlja igro, pedagoško-psihološki odsek ugotavlja reakcije otrok in raziskuje trajnejše vplive predstave z opazovanjem med predstavo, anketami, dopisi in kritikami otrok. Organizatorični odsek pa skrbi za dober obisk tako, da mora taka gledališka predstava kot pravo doživetje biti dostopna vsem otrokom in zato mora biti vstopnina minimalna. »GMR« nima dovolj sredstev in je pomoč javnosti za začetek dela nujno potrebna. Zlasti učiteljstvo se naproša, da z razumevanjem spremlja idealno zamišljeno

delo, saj so v vodstvu gledališča pretežno šolniki (prof. Smasek, Silih, dr. Dolar, učitelji Žerjav, Vranc i. dr.).

Prvi predstavi bosta v soboto, 2., in v nedeljo, 3. marca 1940., v Narodnem domu v Mariboru, pozneje pa tudi drugod. Levstikov tekst je točno reproduciran (po zamisli prof. E. Smaska) ter se dejanje vrši v 17 slikah z enim odmorom. V igri postane Krpan predstavnik slovenskega naroda, ki ga dunajska nehvaležna gospoda hoče uničiti, Krpan pa zmaga.

Tendenca: Narod je večni!

Zelimo, da prizadevanja »GMR« uspejo v polni meri!

C.

— »Slovenski železničar«, vestnik kluba železničarjev JRZ, prinaša v članku pod naslovom »Draginja in naši prejemki« tudi naslednji odstavek: »Zaradi draginje je zahtevalo tudi 32 stanovskih organizacij povišanje plač. Spomenice so bile izročene našemu banu, ki je ob tej priliki poudaril, da razume zahteve nameščencev in da bo na merodajnih mestih tolmačeval upravičenih zahtev. V resolucijah, ki so bile sprejete na zborovanjih in objavljene v raznem dnevnem časopisu, se zahteva, da se naj povečajo plače vsem uslužbenecem za 800 din, da se priznajo doklade za žene v znesku 340 din ter da se povišajo doklade za otroke na 300 din mesečno. Akcije za povišanje naših prejemkov smo vsi z zadovoljstvom pozdravili, ker je to vprašanje spričo naraščajoče draginje postalo neodložljivo. Toda razmere, v katerih se danes nahajamo, ne morejo dopustiti, da bi se mogle povišati plače v gori zahtevani višini. Zato moramo javno pribiti, da se tisti, ki danes zahtevajo povišanje plač v taki višini, ali ne zavedajo kritičnega položaja, v katerem se vsa Evropa nahaja, ali pa to uporabljajo za svoje demagoške namene.« — Klasificiranje našega vzajemnega dela na način, kakor ga kaže navedeni odstavek, nas navdaja z začudenjem. Razumemo pa tudi to, če upoštevamo, da je izšel članek v glasilu, ki ga izdaja skupina železniških nameščencev, organizirana na politični osnovi.

Mladinska matica

—mm Vsebina 7. številke »Našega roda«: Jan Plestenjak: Iz teh dni (pesem); Tone Ljubič: Cesta (pesem); Miloš Ledinek: Cvetna nedelja tam gori za Dravo; France Bevk: Peter Klepec (nadaljevanje); Mateja: Andrejka modrost; Anton Ingolič: Stajerski »šepharji«; ***: Leonardo da Vinci in njegova »Zadnja večerja«; Fran Roš: Lisica z vrečo; Miran Jarc: Zivali pripovedujejo; Anica Černe: Naš bolnik (pesem); Rozanov-Smasek: Kaj je doživel Travka; J. Pavlin: Palček Pizelj (pesem); L. Marok: Kako napada podmornica; ***: Lukec in piščeta (slikopis); Venceslav Winkler: Domače živali (pesem); ***: Junaki sinjih višav; Venceslav Winkler: Carodej Matjaž; Pavle Kveder: Kako so smučali naši pradedje; Viljem Kunst: Daj nam danes naš vsakdanji kruh (nadaljevanje); Mladina piše; Uganke. V ilustrativnem delu sodelujejo v tej številki: Riko Debenjak, E. Lajovic, L. Perko, Maksim Sedej in drugi.

—mm Ekspedicija 7. številke »Našega roda« se izvrši 1. marca.

Učiteljska tiskarna

—t »Kmetje včeraj in danes« je naslov najnovejši knjigi, ki jo je spisal Ig. Koprivec, pisatelj-domačin Slovenskih gor. Na 281 straneh se opisuje v lepem pripovednem slogu življenje našega kmetovalca in viničarja ter najlepših in najzanimivejših delov slovenske zemlje. — Knjiga stane s poštnino vred 66 din. Naročite jo pri Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani ali njeni podružnici v Mariboru.

—t Če potrebujete katero koli knjigo in je nimate, lahko jo dobite v Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in v Mariboru.

—t Rabite pisarniške potrebščine, pisemski papir, svinčnike, nalivna peresa, avtomatične svinčnike, obrnite se do Knjigarne Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Če Vam je priročneje, pojdite v njeno podružnico v Mariboru.

—t Iskreno priporočamo knjizico ing. Stanka Dimnika: Kako naj si uredimo naše domove za obrambo pred letalskimi napadi. Cena knjižici 5 din. Pri večjem odjemu 10% popust.